

Спасојевић, Марина: Софија Милорадовић, *Музички жаргон младих и младежний музыкальни сленг. Компаративни поглед*, Етнографски институт САНУ, Посебна издања, Књига 76, Београд, 2012, 308 стр., *Гласник Етнографског института* 60/1, Београд, 2012, 149–152 [приказ].

Софија Милорадовић, *Музички жаргон младих и молодежний музыкальный сленг. Компаративни поглед*

Посебна издања Етнографског института САНУ, књига 76, Београд, 2012, 308 стр.

Жаргон као вид социјалног раслојавања језика првенствено се везује за говор маргиналних друштвених група, па међу лингвистима не ужива велики углед, а нарочито за пуристе представља жигосани идиом. Стога се тек од последњих деценија 20. века повећао број лексикографских приноса овог типа лексике, као и студија о жаргону. Лексика младе популације – као друштвене групе повезане узрасним критеријумом (тј. начином живота, интересовањем и сл.) – део је свакодневне комуникације, али она је „спонтанa и иновативна, живописна и живахна, узмирујућа и узбуђујућа, оштра и неподјармљива, бунтовна до шокантности“ (15). Колико је креативан младалачки номинациони механизам, сведочи нам само један тематски слој омладинског жаргона – музички жаргон – представљен на примерима из два језика у књизи Софије Милорадовић, *Музички жаргон младих и молодежний музыкальный сленг. Компаративни поглед*.

Књига је структурирана на следећи начин: „Прелудиј“ (9–12), „Уводни тактови: о жаргону и око њега“ (15–48), „I. Ледило свирка у Београду“ (48–89), „II. Жаргонско сећање: Све било је музика...“ (91–105), „III. Гнать веселуху у Москви“ (107–183), „IV. Обратни музички поглед на жаргонизме“ (185–206), „V. Сличности и разлике: музички жаргон младих и молодежний музыкальный сленг“ (207–231), „Завршни тонови“ (233–234), „Прилози“ (235–274) (Прилог 1. Београдски омладински музички жаргон (235–244), Прилог 2. Т. Г. Никитина, Толковый

словарь молодежного сленга (Издвојени жаргонизми из музичке сфере употребе) (245–256), Прилог 3. Драгослав Андрић, Речник жаргона (Издвојени жаргонизми из музичке сфере употребе) (257–262), Прилог 4. Б. Герзић / Н. Герзић, Речник савременог београдског жаргона (Издвојени жаргонизми из музичке сфере употребе) (263–265), Прилог 5. Драгослав Андрић, Речник жаргона (*обратни музички поглед*) (266–270), Прилог 6. Б. Герзић / Н. Герзић, Речник савременог београдског жаргона (*обратни музички поглед*) (271–272), Прилог 7. Т. Г. Никитина, Толковый словарь молодежного сленга (*обратни музички поглед*) (273–274), „Скрећенице“ (275–276), „Извори и литература“ (277–288) (Извори 277, Речници 277, Часописи 277, Интернет извори 277, Литература 278–288), „Музички жаргон младих и молодежний музыкальный сленг. Сравнителни анализ. Резюме“ (289–303), „Music Slang of the Youth and и молодежний музыкальный сленг. A Comparative View: Serbian-Russian. Summary“ (305–306).

У „Прелудију“ С. Милорадовић предочава мотиве – личне, стручне и социјалне – за бављење овом темом: благотворно дејство музике, упознавање са речником *Толковый словарь молодежного сленга* Т. Г. Никитине, као и окруженост особама које су представници узрасне групе младих, а чије је опредељење музика.

Део „Уводни тактови: о жаргону и око њега“ представља веома исцрпну студију о феномену жаргона, његовим функцијама, степену његове проуче-

ности у србистици, као и русистици. Ауторка истиче да се „жаргон било које социјалне групе може посматрати као ’језик у малом’ или ’језик у језику’ само са становишта постојања посебног фондуса у коме се налазе жаргонске лексичке јединице и низ клишетираних синтагми и фразеологијама, те да се у лингвистичкој реалности не може појавити као самостални ентитет“ (22). У овим уводним опсервацијама продира се у суштину жаргона младих као отвореног социолекта: „Носиоци омладинског жаргона, при том, имају и потребу да истакну своју самобитност, несврстаност, изузетност, отклон од стереотипа који припадају свету одраслих, што понекад подразумева и негацију других, не својих, а то се све остварује кроз *језичку игру*“ (25). Ауторка је такође представила и социјалне факторе настанка музичког жаргона и оно што је одређивало музички укус и правце у музици у посматраном периоду. Такође, овде је образложен и метод, као и начин прикупљања корпуса (анкета, тј. упитник, чиме је добијено око 260 јединица, и ексерпција жаргонских српских и руских речника (в. део „Прилози“).

Делови књиге означени бројевима од I до V доносе анализу прикупљеног материјала, и то најпре српског, па руског. Жаргонизми везани за сферу музике, који су лексикографски представљени, на крају, у Прилогу 1, анализирани су под насловом „*Ледило свирка* у Београду“. Наиме, структура прикупљене грађе је следећа: 70% именица, преко 15% глагола, око 10% оних и 5% идиоматских израза. Само је три придевске лексеме у српском језичком материјалу. Што се порекла тиче, запажа се веома велики проценат англицизама. Посведочене жаргонизме ауторка је најпре анализирала са творбеног становишта, јер је морфоло-

шка творба, осим метафоричког преосмишљавања и позајмљивања, један од доминантних начина настанка жаргонизама. Рецимо, преко 50% именичке лексике у српском омладинском музичком жаргону јесу деривати. Позивајући се на релевантну дериватолошку литературу, као и на студије Р. Бугарског о жаргону, С. Милорадовић коментарише суфиксе, тј. њихову вредност у жаргонизмима из ове сфере, и то: *-њак*, *-аш*, *-ер*, *-ка*, *-ић*, *-уша*, *-аћ*, *-ара*, *-ант*, *-арош*, *-ач*, *-ац*, *-аљка*, *-ачина*, *-ажа*, *-ица*; *-иш*, *-ијана*, *-аја*, а издваја још суфиксе које не наводи Р. Бугарски: *-изам*, *-ика*, *-иста*, *-ичар*, *-ило*, *-ија*, *-ње* и *-а*. Доминантни су *-ње* (*брејковање*, *реповање*) и *-ица* (*басица*, *кошуљица*) од домаћих, а од страних *-ичар* (*хармоничар*). Такође су, истина у мањем броју, у грађи заступљене и префигиране лексеме (свега три именичке: *обрада*, *уфур*, *корепетљаторка*), али и лексеме настале слагањем (*суперстар*), сливањем (*Сморенски* ← смор + Славенски), затим универбизацијом (*дискаћ* ← диско клуб, *забавњак* ← забавна музика / извођач забавне музике, *цезерица* / *цезијана* ← цез музика), скраћивањем (*бас* ← контрабас, *метал* ← хеви-метал, *церт* ← концерт) или абревијацијом (ХА-ЦЕ). Глаголске лексеме су домаћег (*дувати*, *растурити*) или страног порекла са одговарајућим морфолошким уобличењем (*скречовати*, *фалшитари*). Наравно, код глаголских лексема је заступљенија префиксација (*одреповати*, *просвирати*), али је честа и универбизација (*солирати* ← свирати соло) итд. Такође, ауторка се није задржала само на објашњењу творбеног аспекта посведочених жаргонских именовања, већ их је осветлила и са становишта семантичке деривације, тј. метафоричних и метонимијских трансформација: *бубица* (по боји и величини), *стуб* (по облику), *лаганица* (конкретно–апстрактно, лаган ход –

лагана музика) или метонимије: *блех* (предмет – материјал од ког је предмет), *петроф* (предмет – назив марке) и сл. Посебно су са становишта творбе и мотивације представљени оними: *Дорси*, *Чорба*, *Е-КА-ВЕ*, *Чола*, *Ела*. Осим побројаних механизма настајања жаргонизама, посведочени су примери и за превођење, попут *Стева Чудо* од Стиви Вондер, (*Љуте*) *напричице* од Red Hot Chili Papers. Интересантно је да у музичком жаргону доминирају речи које се односе на предмете, музику, врсте музике, активности везане за извођење и сл. у односу на именовања особе која имају везе се музиком (са изузетком онима, који су најчешће чисте ознаке, без експресивне конотације).

Други део књиге „Жаргонско сећање: Све било је музика...” доноси сведочанство о несталности и променљивости жаргона. То је, у ствари, дијахрони поглед на музички жаргон на грађи коју нуде Андрићев речник и речник жаргона Герзићевих (прилози 3 и 4) у поређењу са лексиконом који је ауторка прикупила (Прилог 1). С. Милорадовић је систематизовала промене (десет група) које су се десиле у овом тематском слоју омладинског жаргона од Андрића до данас. Рецимо, дошло је до фонетских измена (нпр. према енглеском изговору *мјуза* ум. *муза*, *цитра* ум. *ћитра*), затим среће се промене суфикса код појединих лексема (*синтиш* ум. *ситнић*, *ситнаћ*, јер су неки жаргонски суфикси изашли из моде; нпр. одржала се *жураја* и *журка*, али више нема *журезе*), лексема се изгубила из употребе и сада се користи друга (*клозетара* (Андрић) – *сува гитара* (Герзић) – *акустара*), лексема је присутна али са новом семантичком вредношћу (*домаћица* некад ’домаћа поп музика’, сада ’бивша забавна музика’, *лаганица* некад

’лаке ноте’, сада ’спора лагана музика’) итд.

Трећи део књиге „*Гнать веселуху у Москви*“ посвећен је руском жаргонском материјалу из сфере музике. Ауторка је своју анализу засновала на речнику Т. Г. Никитине, *Толковый словарь молодежного сленга* (Прилог 2), а користила се речником М. А. Грачова, *Словарь современного молодежного жаргона*. Метод је исти као и приликом анализе српске грађе. Музички жаргон руске омладине има следећи морфолошку структуру: именица 45%, око 14% глагола, онима је 27%, 4, 5% придева, а 5% идиоматских израза. Такође, и овде је доминантна афиксална деривација (65% су изведенице), и то суфиксација. Најбројнији су примери са суфиксом *-к(а)* и *-ик* (*тусовка*, *дрочка* ’плесно вече’; *хард-юшник* ’тешки рок’ / ’поклоник тешког рока’), затим *-ух(а)* (*басуха* ’бас гитара’) и *-ак* (*рэпак* ’дело у стилу репа’), али су забележени и супстантиви са творбеним уобличењем *-уџ(а)*, *-л(о)*, *-ец*, *-няк*, *-ак*, *-ов(о)*, *-н(я)* итд. И префиксално-суфиксална творба је веома заступљена у руском музичком жаргону (*считка* ← *считать* ’извести реп композицију’), затим слагање (*дикобраз* ← *зверь дикого образа* ’бодљикаво прасе’ → ’панкерска фризура’). Што се глаголских лексема тиче, они су домаћи или од страних основа са домаћим морфолошким уобличењем. Префиксација је веома заступљена и издвајају се следећи префикси: *вз-*, *за-*, *на-*, *по-*, *про-*, *рас-*, *ре-*, *с-*. Посведочени су бројни примери универбизације (*акустка*, *панкуха*), као и скраћивање (*оранж* ← аранжировка), а абревијатуре су честе код назива музичких састава (*АСИ-БАСИ* ← Ace of Base). Потом је ауторка врло убедљиво објаснила семантичку трансформацију за екскерпирани руске жаргонизме, користећи не само своје лингвистичко

знање, већ и своју информисаност о музичким токовима и друштвеним струјањима. Обрађујући лексику изабраног социјалног идиома у српском и руском језику, ауторка је прикупљени материјал посматрала и са других лексиколошких аспеката. Дакле, утврдила је тематске слојеве, посматрала и синонимске парадигматске односе, дублете и гнезда, као и стилску вредност.

Своје истраживање С. Милорадовић заокружује четвртим делом књиге „Обратни музички поглед на жаргонизме“, у коме се посматрају музички називи који се користе у жаргону за именовање реалија из немусичке сфере (прилози 5, 6 и 7). Грађа показује да лексеме за означавање музичких инструмената, активности везаних за музику и сл. користе са еротском или опсценом семантиком (*гуслати* – *сиграти* на гитаре), са анатомском семантиком или се њима квалификује људско тело или делови тела (*флаута* ’нос’, *флаутиста* ’носоња’, *балалајка* ’мршава женска особа’, *клавиш* ’зуб’), са семантиком везаном за криминалне радње (*загитарити* ’пререзати решетке’, *свирати клавиру* ’оставити отиске прстију’) и разна друга експресивно обојена значења.

Подробно анализирана грађа још једном се супротставља у последњем делу књиге „Сличности и разлике: музички жаргон младих и младежний музыкалний сленг“. Наиме, може се констатовати велика сличност у начину функционисања и структури српског и руског музичког жаргона. У оба језика доминирају као механизми настајања жаргонизама деривација (суфиксација, с тим што постоје разлике у употреби и вредности суфикса) и метафоризација. Однос номиналне и глаголске лексике, као и идиоматских израза, приближно

је исти. Разлика је већа код придева (у српском материјалу засведочена су само три, а у руском петнаестак) и код онима (наспрам 10% онима у српском стоји 15% у руском). У руском је израженија префиксација, док су универбизација, скраћивање и абревијација заступљени у оба језика. Исто, у оба језика формирају се деривациона гнезда појединих жаргонских лексема, типа: *реп* – *репер* – *реповати* – *реповати* и сл. Број полисемних жаргонизама је такође приближно исти у оба језика (два до три значења). Иако је утврђено да је најразвијеније семантичко поље у омладинском жаргону у многим језицима – човек, музички жаргон у посматрана два језика то демантује, доминирају лексеме за називе инструмената, музичких праваца, врсте музике, активности везаних за извођење музике.

Монографија Софије Милорадовић на изврстан начин доприноси проучавању жаргона у српском и руском језику. Она показује да предан и озбиљан научник тему која је само наизглед за студију – чланак може да доведе до монографске студије, у којој се изабрани проблем осветљава са свих аспеката. Наиме, ауторка доприноси теоријским сазнањима о жаргону, представља нам нову грађу, анализира је, показујући своје велико и поуздано лингвистичко знање – дериватолошко, лексиколошко, етимолошко итд., али и знање којим мало ко може да се похвали – етнологско и културолошко. Студија која је писана јасно, прегледно и систематично неће бити тражена само у словенском лингвистичком свету већ ће изазвати и интересовање свих који се за хуманистичке науке занимају – етнологи, социолози, културолози, музиколози ...

Марина Спасојевић